

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Jure Rerum Ecclesiasticarum Ad Germaniae Catholicae
Principia Et Usum Pars ...**

Complectens Sectionem III. & IV.

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1762

Titulus XXIII. De Solutionibus et aliis modis tollendi obligationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68067](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68067)

TITULUS XXIII.
DE SOLUTIONIBUS, & ALIIS MODIS TOLLENDI OBLIGATIONEM.

Conf. Decretal. lib. 3. tit. 23.

§. 604.

Solvere **P**ER eos modos, quibus acquiri vel alienari res Ecclesiæ diximus, contrahitur Obligatio, a qua liberare se Debitor suo tempore teneatur. Variis rationibus id fieri potest: præcipua est *Solutio*, seu naturalis præstatio ejus quod debetur. De qua sciri oportet I. Quis; II. Cui recte solvatur. III. Quid & IV. Quantum solvendum sit. V. Quomodo: VI. Quo tempore, VII. Quo loco solutio fieri debeat: demum VIII. Quis sit effectus Solutionis.

Quis possit ac teneatur?

§. 605. Solvere potest tum ipse Debitor, tum ipsius Procurator, tum alius loco debitoris, etiam ignorantis, etiam prohibentis, qui non obstante prohibitione sua, per alterius solutionem liberabitur ab obligatione. Debitore defuncto solvendi necessitas

cessitas incumbit ejus hæredi: hic autem beneficio Inventarii *in tantum hereditariis Creditoribus tenetur, in quantum res substantiæ ad eum devolutæ valeant* 62.). Successor in Prælatura, vel Beneficio Ecclesiastico tenetur ad solvenda debita, contracta ab Antecessore pro necessitate vel utilitate Ecclesiæ: ad quam fuisse conversa, præsumitur, si debita cum consensu Capituli, vel Superioris legitimi fuerunt contracta: si autem a solo Prælato, vel Beneficiato contractus obligatorius fuit initus, Creditor tenetur probare versionem in utilitatem Ecclesiæ. Idem cum proportione teneri potest de Principibus, vel aliis qui Bona Feudi, vel Fideicommissi nomine possident, & magna debita contrahunt. Nisi enim pro necessitate vel utilitate Provinciæ, Ditionis, Fideicommissi vel Feudi se oneraverit Antecessor, non facile adstringi debet Successor ad expungenda debita, cum maximo onere subditorum, seu illorum, qui jus ad Fideicommissum, vel Feudum non

N n n 2 ab

62.) L. 22. §. 4. C. de Jure deliber.

§24 Sectio IV. Tit. XXIII.

ab immediato Antecessore, sed a Majoribus & primo Acquirente habent: præsertim cum ipsi Creditores occasionem & causam præstent nimii luxus, profusionis & prodigalitatibus; unde pœnam potius, quam solutionem merentur.

Cui?

§. 606. Recte solvitur Creditori ipsi, Majori & sanæ mentis, aut ejus Procuratori; item Tutori, Curatori, & cui Creditor hoc nominatim mandaverit. Si quis solvat per errorem, quod & cui nec naturaliter nec civiliter debebat, potest solum repetere per conditionem indebiti, modo probet errorem & indebitum (supra Tit. XIV, §. 375.).

Quid?

§. 607. *Aliud pro alio invito Creditori solvi non potest* 63.): Unde præstari debet illud ipsum in specie, si fieri possit. Si res debita perierit, vel sit aliena, vel alias absque magno incommodo haberi nequeat; Creditor debet esse contentus, si alia substituatur. Quod aliud solvi non possit, regulariter etiam obtinet in obligatione *faciendi*, nisi forsan ipsum factum

---

63.) L. 2. §. 1. ff. de Reb. Cred.

factum præstari amplius nequeat; vel debitor fuisset in mora: nam in hoc casu moræ etiam Creditor non tenetur amplius præstationem facti admittere, sed potest agere ad interesse. Qui debet pecunias, non tenetur ejusdem speciei nummos, quales accepit, restituere, nisi aliter conventum sit: facienda tamen est solutio in ea Monetæ specie, quæ juxta valorem publica autoritate tempore solutionis impositum, respondet summæ tempore contractus debitæ. Quamvis enim bonitas monetæ intrinseca circa pondus & æstimationem metalli 64.) forsan immutata sit; iste tamen defectus compensatur per augmentum bonitatis extrinsecæ, scilicet per impositionem majoris valoris; modo hæc impositio fiat publica autoritate, & habitura credatur stabilitatem. Valor autem extrinsecus monetarum in Germania computari solet per florenos, quorum singuli æstimantur sexaginta crucigeris. Si autem sit im-

N n n 3 mu-

64.) Nos Germani vocamus *Schrot und Koru.*

mutatio valde magna, quæ privata solum autoritate invaluit, Judicis prudenti arbitrio determinari debet solutio 65.). Id per Constitutiones Imperii ordinatum est, ut nullus compellatur acceptare solutionem ultra viginti quinque florenos in nummis minutis, quorum valor non ascendit ad quinque Crucigeros; minimos autem denariolos (Pfenning) omnino nullos teneatur accipere Creditor majoris summae 66.). Similiter nemo cogitur admittere in solutionem sortes numerorum ad usum suum ineptas 67.). Si autem circa restitutionem certæ Monetæ conventio fiat, caveri sumopere debet, ne id contingat ad minus grave præjudicium, & alterius usurarium lucrum. Si Debitor pecu-

---

65.) Ita contigit post finitum bellum Suecicum, quo tempore circa modum solvendi multa sunt edita Consilia & Responsa Juris-Consultorum.

66.) Ordin. Monetæ. Ferdinandi Imper. Augustæ Anno 1559. §. II. & 33.

67.) L. 99. ff. de Solut. Paulus respondit, Creditorem non esse cogendum in aliam formam nummos accipere, si ex ea re damnum aliquod passurus sit.

cuniæ probet, sibi pecunias non suppetere, potest offerre Creditori fundum quem habet meliorem, quem Creditor debet acceptare facta æstimatione, si velit sibi satisfieri. Si autem Creditor præstet emptorem, compellitur Debitor agrum distrahere, ut se liberet a debito. Si autem ipse Creditor loco pecuniæ fundum accipiat; illumque meliorem faciat, aut majori pretio vendat; hæc industria, & hic eventus proderit Creditori, sicut vicissim non nocet Debitori, si Creditor acceptum agrum minoris distraheret 68.).

§. 608. Regulariter oportet solvere integrum, quod debetur: nec Creditor tenetur acceptare solutiones parciales, nisi aliter conventum, vel debitum per partes, aut ex diversis causis contractum sit 69.). Nihilominus æquitas nonnunquam suadet, ut partialem solutionem Cre-

N n n 4   ditor

68.) Auth. Hoc nisi. & L. penult. C. de Solution.

69.) L. 3. ff. Famil. ercisc. ubi ratio datur, quia sepe solutio partium non minima incommoda habet.

ditor acceptet, & Judex ad acceptandam compellat 70.). Nec alienum hoc est a Judicis partibus; penes Judices enim est potestas dandi dilationes, non tantum circa terminos actuum Judicialium, sed & quoadilla, quæ in condemnationem venerunt, & eorum executionem 71.). Justa ratio potest esse, si Debitori integri solutio impossibilis sit, aut ea incidant tempora, in quibus numerorum copia haberi nequit 72.).

Quan-

70.) Humanius facturus videtur Prætor, si actorem compulerit ad accipiendum id, quod offeratur: cum ad officium ejus pertineat, lites diminuere. L. 21. ff. de Reb. cred. L. fin. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. L. 4. §. 6. ff. de Statu liberis. FACHINÆUS Controvers. lib. 10. c. 59.

71.) Vid. COLERUS de Process. Execut. p. 3. c. 6. n. 12. seqq. FRIDERUS *Mindanus* de Mandatis &c. lib. 2. cap. ult. ubi agit de Processu Executionis debiti liquidi. Juxta §. 2. Inst. de Offic. Jud.

72.) Hanc causam approbavit Const. Imperii Recept. Ratisb. §. 172. Anno 1654. Fiscus etiam partiales pensiones jubetur acceptare in L. 4. C. de Colat.

Quando Creditor a debitore suo aliquot vicibus partem quandam crediti acceperat, hic de solido reliquo conventus, male excipit, se tantum ad partialem solutionem teneri, nec audiendus est, cum partem offert; nam humanitas Creditoris non debet verti in ipsius injuriam & incommodum. Si tantum partem debitæ quantitatis accepit Creditor, apocham nihilominus dedit, quasi totum debitum acceperit, non prohibetur residuum petere, quoniam Apocha vim acceptilationis non habet 73.) : audiendus igitur est Creditor, si probet, se ex errore falsum scripsisse 74.) ; vel spe futuræ numerationis 75.) . Habent etiam aliqui *Beneficium competentia*, vi cujus nec cedere de-

N n n 5 bent

---

lat. fund. patrim. Alia exempla & praxin Judiciorum attestantur MATTH. DE AFFLICTIS decis. 377. n. 1. BOERIUS decis. 349. n. 8. MEVIUS p. 3. decis. 236. p. 5. decis. 103. p. 6. decis. 384.

73.) L. 6. C. de Solution.

74.) *Figmento veritatis extinguere non potuit obligatio*, L. 13. C. ibid.

75.) L. 21. & 23. C. ibid.

bent bonis, nec incarcerari, nec conveniri queunt ultra id, quod salva sustentatione congrua solvere possunt, recepta tamen idonea cautione, ut si ad pinguiorem fortunam devenerint, debita persolvant: quale privilegium communiter tribuitur Clericis 76.), & aliis respectu personarum conjunctarum. Huc etiam pertinet *Rescriptum Moratorium*, quo nomine intelligitur Beneficium debitoribus, citra suam culpam, adversa fortuna, facultatibus lapsis, Superioris Rescripto concessum, ne intra certum tempus, debita sua Creditoribus solvere compellantur 77.).

Prohibetur Alienatio in fraudem Creditoris. §. 609. Ex obligatione Creditoribus omnibus integre satisfaciendi, fluit obligatio, ne quis dolo vel culpa sua se inhabilem reddat ad solutionem integram singulis præstandam.

76.) C. Odoardus. 3. de Solut. Vid. LAUTERBACH Differt. de Beneficio Competitæ. Vol. I. Disp. 13.

77.) LAUTERBACH de Beneficio Rescripti Moratorii. Vol. I. Disp. 16. STRYCKIUS Vol. 7. Disp. 8. de Abusu Rescriptorum Morator. LEYSER. Medit. ad Pandectas specim. 12.

dam. Unde Edicto cavet Prætor, Quæ in fraudem Creditorum facta sunt, ut restituantur 78.); quod locum habet tam contra eum, qui sciens recepit, quam contra illum, qui quocunque modo in fraudem Creditorum aliquid alienavit, sive acceptilatione vel pacto aliquem liberavit, sive non est usus servitutibus, aut rem suam pro derelicto habuit. Quodcunque igitur fraudis causa factum est, revocabitur. Pertinet autem Edictum ad diminuens patrimonium suum, non ad eos, qui id agunt, ne locupletentur. Unde qui repudiavit hæreditatem, huic Edicto locum non facit: noluit enim acquirere, nec suum patrimonium diminuit 79.).

§. 610. Si omnibus debitis expungendis non sufficiant bona Debitoris, qui forte jam est mortuus, vel *Decreta subhastatione.*
sal-

78.) Sub hac Rubrica refertur & declaratur Edictum Lib. 42. ff. tit. 8.

79.) De æquitate naturali harum Legum, quatenus tolerant repudiationem lucri in fraudem debitoris, dubitat BRUNNEMANN in L. 6. ff. Quæ in fraud. Creditor.

saltem spem non habet ad meliorem fortunam perveniendi, solet decerni subhastatio, & fieri concursus Creditorum, ubi ante omnes reliquos jure separationis gaudent, qui habent dominium in rebus quibusdam defuncti, vel subhastati, quales sunt res commodatae, depositae, in dotem datae, si adhuc physice extant: vel quando Creditores perunt, ut bona Debitoris defuncti separentur a bonis hæredis ejusdem, ne forte misceantur cum Creditoribus hujus hæredis. Hac separatione facta, collocantur Creditores ordine vel Legibus, vel consuetudine locorum designato, juxta quem solutio ipsis præstanda erit. Alicubi in Statutis Provincialibus aut Municipalibus constituuntur certae classes, ad quas referuntur omnes Creditores, & solutio præstatur primum illis, qui continentur in prima, dein aliis qui sunt in secunda classe, & sic deinceps, donec exhauriatur tota massa 80.). Ubi plurium Classium ordo præ-

---

80.) In Codice Judiciario Bavaricæ Cap. 20. ponuntur undecim Classes.

præfixus non est, ibi ex variis Legum Civilium dispositionibus eruitur, quis præferri alteri debeat. Hujus loci non est, ut de Privilegiis Creditorum, aut de variis eorum Classibus fusius loquamur. Primum locum obtinent debita singulariter privilegiata, uti sunt sumptus Judiciales occasione hujus ipsius Processus Edictalis præstandi (81.): Impensæ funerales moderatæ pro conditione hominis obærat: impensæ in Medicos, Chirurgos, Pharmacopæos ratione ultimi morbi: salaria
fa-

81.) Communiter hi sumptus ex tota massa, antequam hæc dividatur, desumuntur. Unde collocandi in primis Classibus obtinent totum debitum sine ullo onere sumptuum Judicialium: illis vero, qui in ultimis Classibus collocantur, incumbit totum onus sumptuum Judicialium, quia ob horum detractionem nihil obtinebunt. Alicubi primum designatur, quid & quantum ex tota massa attribui singulis Creditoribus possit: dein autem cum debita proportione singulis detrahuntur sumptus Judiciales: pro utraque consuetudine potest stare aliqua æquitatis ratio.

famulorum pro ultimo anno &c. Dein veniunt, qui habent Hypothecam singulari prærogativa gaudentem, qualis est uxor respectu dotis, non amplius physice existentis. Post hos Hypothecarii simplices, expressam vel tacitam hypothecam habentes, qui ordinem inter se servant secundum ætatem Hypothecæ. Demum Chirographarii, inter quos præferuntur, qui personali privilegio muniti sunt: reliqui in unum computum conjiciuntur, & si quid superfit, singuli accipiunt aliquid pro rata juxta proportionem debiti & residuæ quantitatis 82.)

§. 611.

82.) De Processu Edictali & Concurfu Creditorum scripserunt plurimi singulares tractatus; inter quos Vid. FRANC. SALGADO Labyrinthus Creditorum. BEUTHER de Jure Prælationis. BERLICHUS Concluf. Practicab. p. I. Concl. 63. & seqq. LEYSER specim. 473. & multis sequentibus. BRUNNEMAN de Processu Concurfus Creditorum. In Bavaria singulariter consulendi sunt duo Illustres Commentatores in Jus Patrium D. Baro de Schmid, & D. Baro de Kreitmayer.

§. 611. Si quis bene gnarus, omnibus suis Creditoribus non posse satisfieri, solvat integrum debitum uni, prætermittis aliis, variæ pro eodem casu assignari solent cautiones, ac limitationes. Si singuli Creditores æquale jus habeant; unus autem ex iis sibi singulariter vigilaverit, & aliis interim non petentibus, debitum in judicio vel extra judicium exegerit, melior erit talis Creditoris conditio, & solutio ipsi facta manebit firma, nec injuria censetur illata reliquis, etsi debito suo frustrentur 83.). Quando vero Debitor proprio motu quosdam Creditores vocaret, ut illis solveret cum aliorum jactura, hac ratione injuria afficeret reliquos: & ejusmodi Creditores non quidem tenerentur propria

---

83.) Hæredes Debitoris eis satisfaciant, qui primi veniunt creditores: & si nihil reliquum est, posteriores venientes repellantur. L. 22. §. 4. C. de jur. deliber. Vigilavi: meliorem meam conditionem feci: jus civile vigilantibus scriptum est: ideo quoque non revocatur id quod percepi. L. 24. ff. quæ in fraud. credit.

pria sponte aliis restituere; a Judice tamen ad restituendum compelli possent 84.). Eandem sortem merentur Creditores, qui minis, aut aliis molestiis cogent Debitorem ad solutionem sibi præ aliis præstandam. Hæc omnia sunt intelligenda, quando omnes Creditores æquale jus habent, uti contingit inter Chirographarios non privilegiatos. Si qui autem jure vel pignore potiores sint, sine injuria Debitor cum horum jactura non potest satis facere minus privilegiato, nisi exacta cautione 85.).

Modus: §. 612. *Modus & forma Solutionis* consistit in reali præstatione debiti, quando Debitor rem ipsam Creditori debitam, præsentem illi sistit, ejusque potestati subjicit, atque in eo differt

---

84.) *Si per gratificationem acceperit.* L. 24. ff. cit. tit.

85.) Unde ad cit. Leg. 22. v. repellantur. mox addit Glossa: *nisi posteriores potiores sint in pignore.* Vid. NAVARRUS Manual. Cap. 17. n. 53. MOLINA de J. & J. tr. 2. disp. 536. n. 46. LAYMAN Theol. Moral. tom. 1. lib. 3. tr. 2. c. II. n. 7.

differt Solutio a ceteris dissolvendæ obligationis modis.

§. 613. Quoad *Tempus* Solutionis, *Tempus:*
si nihil a contrahentibus fuit determinatum, potest solutio differri, donec Creditor exigat, vel sciatur indigere, si forte ex reverentia, aut alia causa exigere vereatur. Si dies solutioni est præfixa in gratiam Debitoris, solutio præstanda est eo tempore determinato, quia dies interpellat pro homine; vel potest etiam Debitor prævenire terminum. Si in gratiam Creditoris tempus sit præfixum, tunc neque Debitor prius potest solvere; nec Creditor habet jus antea exigendi absque pœna plus petitionis. Si conventum sit de prævia denuntiatione per aliquot menses, neuter potest ab hac denuntiatione recedere, invito altero. Qui tenet rem alienam mala fide, vel ex delicto; mox tenetur restituere, quantum moraliter fieri potest.

§. 614. Quoad *Locum* Solutionis, *Locus:*
si debitum ortum sit ex delicto, solutio impensis debitoris præstanda est in loco, ubi moratur creditor,

O o o

vel

De Jure Rev. Eccles. Pars poster.

vel ubi iste extra delictum rem possideret: nisi ad talem restitutionem necessariae essent impensa immodica ultra proportionem debiti. Si debitum sit ortum ex actu gratuito, res redditur in loco, ubi tempore donationis vel legati existit: si ex contractu utrinque oneroso, & utrinque utili, puta ex Emptione, solutio facienda est in loco, ubi res, pro qua fit solutio, fuit tradita: si in utilitatem solius debitoris, forte ex Commodato, res redditur, ubi fuit accepta; & quidem expensis Creditoris, si in utilitatem hujus solius cedat, uti fit in deposito. Si locus solutionis fuisset in contractu designatus, observari is debet quantum fieri potest: justa enim esset causa solutionem in alio loco praestandi, vel exigendi, si ad illum locum tuto accedi non possit. Si res debita vel pecunia pereat in via, liberabitur debitor, si creditor designavit viam & bajulum. Si debitor *malae fidei* eligit viam & bajulum, tenebitur ad iteratam solutionem: si debitor *bonae fidei*, forte ex contractu debet rem in specie seu in individuo, quae
sine

sine ipsius culpa 86.) perit in via, liberabitur a debito, ad quod porro restituendum nec ex re accepta, nec ex injusta acceptione tenetur 87.). Si autem res in genere fuit debita, forte pecunia, tenetur ad iteratam solutionem, quia res in genere debita non perit, sed est adhuc in dominio debitoris, consequenter perit debitori.

§. 615. *Effectus* Solutionis est, quod *Effectus*
Debitor liberetur ipso jure ab obli- *Solutio-*
gatione: & quod rei dominium trans- *nis.*
feratur in Creditorem, si debitor sit
rei dominus; alioqui transferatur
usucapiendi conditio. Si Major rem
aliam pro alia solverit; hæres ejus
revocare non potest: si Minor aliud
O o o 2 pro

86.) Culpam committit, qui non tam idoneum hominem elegerit, ut recte id perferri possit. L. 11. ff. Mandati.

87.) *Argentum commodatum si tam idoneo servo meo tradidissem ad te perferendum, ut non debuerit quis aestimare futurum, ut a quibusdam malis hominibus deciperetur: tuum, non meum detrimentum erit, si id mali homines interceptissent.* L. 20. ff. Commodati.

pro alio solverit; vel Solutio rei immobilis nulla est, vel consequitur ætatis beneficio restitutionem in integrum. Major etiam poterit habere actionem ex L. 2. C. de Resc. Vend. si duplo plus solvat, quam deberet.

Ab obligatione liberatur etiam Debitor I. per Acceptilationem, §. 616. Cum præcipuus effectus Solutionis sit liberatio Debitoris; breviter subjungendi sunt alii modi, quibus pariter ab obligatione liberatio obtinetur. I. *Acceptilatio* est imaginaria solutio, & liberatio Civilis, qua Creditor, cui quid solennibus verbis promissum est, rogatus a promissore, an quod ei promisit, habeat acceptum? respondet, se habere acceptum, liberandi ejus causa, etiamsi nihil acceperit. Cessat hodie solennitas interrogationum, sicut in stipulatione, ita etiam in Acceptilatione: unde sicut stipulatio hodie convenit cum pacto promissorio, ita Acceptilatio cum pacto liberatorio, seu de non petendo 88.). Jure Romano opponitur

---

88.) Exemplum habemus in Epistolis PLINII lib. 2. epist. 4. ubi scribit ad Calvinam: *quidquid mihi pater tuus debuit, acceptum tibi ferri jubeo.*

nitur soli stipulationi: si igitur his Legibus inniti, & tamen ab obligatione reali liberari velimus; deberet obligatio realis, interveniente Novatione in stipulatum deduci, & sic per Acceptilationem dissolvi. E. G. *quidquid te mihi ex causa mutui, aut ex vendito debere constat, dare spondes? spondeo.* Hoc ex stipulatu debitum proin tollitur: *Quod tibi debeo, acceptum fers? acceptum fero* 89.).

§. 617. II. Oblatio rei debitæ, quam II. Per Debitor competente tempore & loco Creditori realiter repræsentat; *nem rei* hoc autem nolente accipere, eam *debitæ.* obsignat & deponit: quæ depositio apud Magistratum, vel ejusmodi loco tuto facta, vim habet solutionis, periculum transfert in Creditorem, & sistere facit cursum usurarum, si tamen deponatur tota summa debita 90.). Si autem Judex per superius tradita æquum esse censeret, ut partialis solutio acceptetur, etiam

O o o 3 ob-

89.) Hujus Aquilianæ, a Gallo Aquilio sic dictæ stipulationis formula videri potest in §. 2. Inst. quib. mod. toll. oblig.

90.) L. 41. §. 1. ff. de Usur.

obsignatio susteret usuras quoad partem depositam.

III. Per §. 618. III. Confusio, cum jus Debitoris & Creditoris in unam eandemque personam devenit, veluti si Creditor Debitori, vel Debitor Creditori, aut tertius utrique successerit. Unde si Fiscus succedat tam Debitori, quam Creditori, Fidei-jussores liberantur 91.).

IV. Per §. 619. IV. Compensatio, seu debiti & crediti inter se contributio 92.), modo debitum sit liquidum 93.), purum, in re fungibili; & petitio non possit repelli exceptione 94.). Tributa etiam, item debita ex furto, vel deposito &c. omnem compensationem respuunt. *Publica Compensatio* est, quæ fit publice, in judicio, & effectum suum habet etiam in foro externo: ubi scilicet extinguit debitum, seu totaliter, si debitum utrinque sit æquale; partialiter vero,

---

91.) L. 2. C. de Solution.

92.) L. 1. ff. de Compensat.

93.) L. fin. §. 1. C. eod.

94.) *Quacunque per exceptionem perimi possunt in compensationem non veniunt.*
L. 14. ff. eod.

vero, si sit inæquale: quando alia ratione conveniente facile obtineri nequit debitum reciprocum, ac sufficienter probatum, vel notorium: habet enim Compensatio rationem Exceptionis, Creditori solutionem petenti oppositæ. Confundi non debet Compensatio cum *Retentione*, quæ facultatem tribuit rem alienam tamdiu retinendi penes se, donec integre fuerit satisfactum ratione Debiti, quod non tollitur.

§. 620. *Occulta Compensatio*, quæ *Seu occul-*
ta fit occulte incio debitore, & pro *culam.*
foro tantum interno, requirit, ut alterius debitum sit certum, contractum ex justitia, alio modo aut sine magnis incommodis non recuperandum, & quoad fieri potest, compensandum per rem ejusdem speciei cum re debita; & quidem absque Præjudicio alterius innocentis, qui forte in suspicionem furti venire, & ad resarciendum pretium compelli posset; vel qui jure prælationis aliis Creditoribus præferri deberet. Caveri etiam debet, ne oriatur damnum vel incommodum ipsi debitori, qui forte pergit mala fide solutionem negare;

O o o 4   vel

vel obligationis suæ conscius alio tempore solutionem debitori, aut ejus hæredibus præstabit. Licentiam occultæ Compensationis cum dictis circumstantiis & cautelis negare non audeo: semper tamen Compensationem occultam esse periculosam, & raro dictas circumstantias concurrere existimo; cum frequenter ejusmodi homines debitum suo arbitrio exaggerent, vel absque sufficienti ratione sibi adjudicent. Unde nunquam deberent suo proprio iudicio fidere: & merito INNOCENTIUS XI. damnavit propositionem 37. quæ sic sonat: *Famuli & famula domestica possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt 95.*)

V. Per Restitutionem Chirographi. §. 621. *V. Restitutio Chirographi a Creditore facta Debitori, hunc liberat, non quidem ipso jure, sed potius ob inductum tacitum pactum de non petendo, ex quo datur Debitori*

95.) *Exempla, ubi Autores admittunt compensationem in casu tantum probabili, quævis alias in thesi requirant debitum certum ad compensationem, affert P. PICHLER ad tit. de Solutionib. n. 43. & 44.*

bitori exceptio. Si autem Chirographum esset redditum contra voluntatem Creditoris, ei non nocerit.

§. 622. VI. Pacto expresso tollitur VI. Per ea obligatio, quæ consensu contra- Pactum. hitur: quod si aliter fuerit contracta, naturaliter duntaxat perimitur obligatio, quando & ubi Pacta non pariunt actionem 96.).

§. 623. VII. Interitu rei liberatur VII. Per Debitor, quando absque ejus culpa Interi- res in rebus humanis esse desit. In- tum rei. telligitur hoc si res in specie & determinate debeatur: at cum duæ res sub alternatione promittuntur, perempta una, nihilominus altera peti potest. Si res in genere debetur, forte pecunia, genus perire non censetur.

§. 624. Per Stipulationem aliosve VIII. Contractus inducitur obligatio: per Per No- Solutionem, ut hucusque vidimus, vatio- eadem tollitur. Sunt autem aliqui nem. modi mixti obligationum tam inducendarum, quam tollendarum, scilicet Novatio & Delegatio. Novatio est prioris debiti in aliam obligationem

O o o 5 trans-

96.) Vid. L. 95. §. 4. ff. de Solution.

transfusio atque translatio. Præcedere igitur debet & sequi obligatio, five Civilis, five Naturalis, ut puta, si pupillus sine tutoris autoritate promiserit 97.). Novationis finis non est, perimere omnino obligationem, sed tantum mutare. Novatio vel est *Voluntaria* per stipulationem consentientium: vel *Necessaria* per Judicium, quando Debitor a suo Creditore condemnatur. Hæc enim condemnatio facit, actionem pristinam converti in actionem judicati 98.).

IX. Per Delegationem. §. 625. Novationis species est *Delegatio*, cum Creditori meo vice meam reum delecto. Novatio fit manente eodem Creditore & Debitore: in Delegatione novus accedit Debitor, per stipulationem, qua Debitor meus Creditori meo, vel alii cui jufferim, rem mihi debitam promittit: quorum omnium requiritur consensus. Fit hoc etiam per Litis contestationem, si quis pro reo convento judicium subeat, & litem contestetur, non invito actore. Effectus Delegationis est, quod habeatur pro justa præ-

---

97.) L. i. §. i. ff. de Novation.

98.) Novatur judicati actione prior contractus. L. ult. pr. C. de Usur. rei jud.

præstatione debiti, & solutionis vicem obtineat, quia obligatio semel extincta non reviviscit, quamvis delegatus postea appareat non esse solvendo. Porro Exceptio, quam poterat deleganti opponere delegatus, cessat in persona Creditoris, cui est delegatus. Sic Cajus ad stipulandum dolo inductus a Titio, posset Titio petenti debitum, opponere exceptionem doli: hac exceptione non potest uti contra Sempronium Creditorem Titii, cujus Sempronii Cajus per delegationem fit Debitor. Servatur hoc in illis Exceptionibus, quæ dantur ejus causa, cum quo agitur, qualis est Exceptio pacti conventi, rei judicatæ, quod metus causa, jurisjurandi, item quæ ex SC.to Macedoniano competit filiofamilias: hic enim Exceptione SC.ti non potest uti contra Creditorem Creditoris sui, a quo mutuas pecunias acceperat. Nihilominus mulier se tue-ri potest Exceptione SC.ti Vellejani contra secundum Creditorem, cui delegata est a Creditore suo; sicut etiam Minor, qui si circumscriptus promiserit, delegatus se tuebitur ad-
versus

versus eum, cui delegatur, quia dū-
rat circumscriptio 99.)

TITULUS XXIV.
DE IN INTEGRUM RESTI-
TUTIONE.

*Conf. lib. 1. Decretal. tit. 41. Sext.
tit. 21. Clement. tit. 11.*

§. 626.

*Ad Re-
stitutio-
nem ob-
tinen-
dam*

CUM in Acquisitione, vel Aliena-
tione Rerum, de quibus per
hanc Sectionem egimus, facile lædi
possit Ecclesia, remedium submini-
strant Leges ad reparandum dam-
num, scilicet Restitutionem in inte-
grum. Per hanc intelligitur reposi-
tio in pristinum statum. Fit hæc
nonnunquam per ipsas Leges: e. g.
si quis conspiratione adversariorum,
& testibus pecunia corruptis oppres-
sus fuit 100.): si nova instrumenta se
invenisse dicat, quibus nunc solis usurus
fit, postquam adversarius præstato
juramento absolutus fuerat 1.): si
quis

99.) Vid. L. 19. ff. de Novation.
100.) L. 33. ff. de re judic.
1.) L. 31. ff. de Jurejur.